

**KIUSAAMISEN EHKÄISY RAISION
VARHAISKASVATUKSESSA/
Ihlan esiopetus 2022 - 2023**

Sisällys

SAATTEEKSI	4
RAISION KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSEN KIUUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMAN TAVOITTEENA ON	4
IHALAN ESIOPETUKSEN KIUUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMAN SISÄLTÄMÄT ASIAT	5
MITÄ KIUUSAAMINEN ON	6
VARHAISKASVATUKSESSA ESIINTYVÄT KIUUSAAMISEN MUODOT JA TAVAT	7
KIUUSAAMISEN EHKÄISEMINEN	8
Kiusaamisen ehkäisyn keinoja	8
MINIVERSO	8
KIUUSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN PUUTTUMINE	9
Kasvattajan velvollisuudet	9
Turvallinen ilmapiiri/työyhteisö	9
YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA	10
YKSIKÖN SUUNNITELMA	10
ARVIOINTI	10
I	10
KIRJALLISUUTTA:	12

SAATTEEKSI

Kädessäsi on Raision kaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka pitää sisällään yksikkökohtaisen suunnitelman.

Kiusaamista esiintyy myös pienten lasten keskuudessa ja siihen puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on erittäin tärkeää.

Jokainen varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva on velvollinen työssään puuttumaan lasten kiusaamistilanteisiin ja toimimaan oman yksikkönsä suunnitelman mukaisesti.

TAUSTAA

Lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan. Kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä. (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus artikla 2, 19).

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Varhaiskasvatuslaki 10 § Varhaiskasvatusympäristö, Esiopetuksessa Perusopetuslaki 29 § Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

Opiskeluhoitosuunnitelman lisäksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa edellytetään kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatimista myös esiopetukseen. Lapsille, heidän huoltajilleen sekä esiopetuksen henkilöstölle tulee antaa tietoa väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja esiopetuksen toimintatavoista näissä tilanteissa, (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 24., esiopetuksen lainsäädäntö, varhaiskasvatuksen lainsäädäntö).

Lapselle taataan turvallinen, psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen oppimis- ja toimintaympäristö. Varhaiskasvatuksen henkilöstö yhteistyössä huoltajien ja lasten kanssa luovat toimintatavat ja mallit, joita he toiminnallaan ylläpitävät.

KIUSAAMISEN VAIKUTUKSET

Kiusaamisen ehkäisy on tärkeää, koska tutkimuksen mukaan kiusaamisella on vakavat ja pitkäkestoiset seuraukset. Kiusaaminen vaikuttaa negatiivisesti kiusaajan ja kiusattujen lisäksi myös muuhun lapsiryhmään, jossa kiusaamista tapahtuu. Kiusaaminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kiusaaminen vahingoittaa sekä uhrin että kiusaajan vertaissuhteita pitkäkestoisesti ja vaikeuttaa vielä

myöhemminkin elämässä heidän kiintymystään uusiin vertaisryhmiin (Pörhölä 2008). Kiusatuiksi joutuneilla lapsilla ja nuorilla on todettu olevan heikompi itsetunto, masentuneisuutta, ahdistusta sekä jopa itsetuhoisia ajatuksia. Kiusaavilla lapsilla on lisääntynyt riski tehdä rikoksia myöhemmin elämässään tai jatkaa kiusaamista aikuisena, jos kukaan ei pysäytä negatiivista käyttäytymistä (Sourander ym. 2009)

Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen on edellytys laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen toteuttamiselle sekä välttämätöntä yksittäisen lapsen kehitykselle, olipa kyse sitten kiusatusta, kiusaajasta tai kiusaamista seuraamaan joutuneista muista lapsista.

Kiusaamisen ehkäisyyn tai puuttumiseen ei ole yhtä tapaa, joka sopisi kaikkiin tilanteisiin. Tärkeää on, että kaikki lapsen ympärillä toimivat aikuiset sitoutuvat ja osallistuvat kiusaamisen vastaiseen työhön. Olennaista on tavoitteellinen ja tietoinen toiminta, jota tukee tämän suunnitelman laatiminen.

RAISION KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSEN KIUZAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMAN TAVOITTEENA ON

- nostaa tietoisuutta kiusaamisilmiöstä
- vaikuttaa kiusaamiseen liittyviin asenteisiin
- sitouttaa henkilökuntaa toimimaan ja puuttumaan kiusaamista ehkäisevästi
- selkeyttää toimintatapaa työyhteisössä
- tehdä työstä johdonmukaista ja tuloksellisempaa
- arvioida työtä
- vahvistaa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä

KAUPUNGIN ESIOPETUKSEN YKSIKKÖKOHTAISEN KIUZAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMAN SISÄLTÄMÄT ASIAT

- Esiopetusyksikön henkilöstön yhteinen näkemys kiusaamisesta ja yhteinen tavoite kiusaamisen ehkäisemiseksi
- Kiusaamisen ehkäisyn keinot
- Kiusaamiseen puuttumisen keinot
- Suunnitelman arviointi
- Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen
- Vanhempien ja lasten näkemykset kiusaamisesta (henkilökunta, vanhemmat, yhteistyötahot)
- Suunnitelman päivittäminen

MITÄ KIUSAAMINEN ON

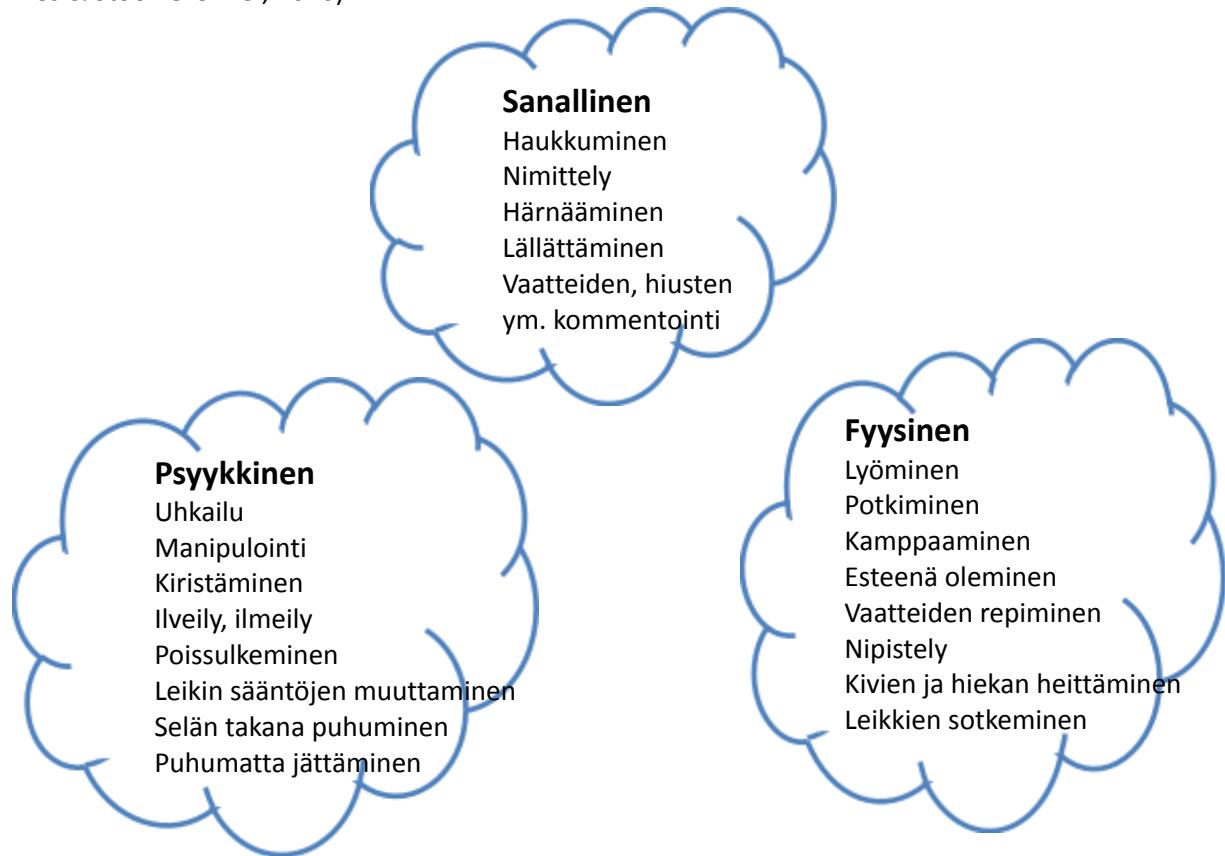
Kiusaaminen on toistuvaa, tietoista ja tahallista. Se on ryhmäilmiö, missä ilmenee useita rooleja: kiusaaja, kiusattu, apuri, kannustaja, puolustaja sekä hiljainen hyväksyjä. Kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, sanallista tai psyykkistä ja siihen liittyy aina vallankäyttö.

Kiusaamiseen liittyvissä tutkimuksissa kiusaamisen ja konfliktien välisenä erona pidetään sitä, että kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee epätasapaino. Konflikteissa ja riidoissa on usein kyse kahdesta suhteellisen tasaväkisestä henkilöstä, jotka riitelevät tai ovat eri mieltä jostakin asiasta. Kiusaamisessa puolestaan on kyse siitä, että kiusatulla on vaikeuksia puolustautua itseensä kohdistuvaa kielteistä toimintaa vastaan. Kiusaaminen on subjektiivinen kokemus, jonka kukin kokee yksilöllisesti.

Kiusaamistilanteissa on epätasapainoa vallan käytössä. Vallan epätasapaino voi olla sitä, että kiusaaja on fyysisesti isompi tai vahvempi, verbaalisesti taitavampi, iältään vanhempi tai hänellä on enemmän kavereita, korkeampi asema ryhmässä, hän tietää uhrin heikkoudet ja saa tukea ryhmän muilta jäseniltä. Vallan epätasapainon ei tarvitse olla todellista, vaan uhri voi vain kokea tilanteen sellaisena. (Pepler, Craig & Connolly, 1997.) Uhri on aluksi ehkä ollut suhteellisen tasavertainen kiusaajan kanssa, mutta ajan myötä kielteisen käytöksen seurauksena kiusattu saakin entistä vähemmän toimintatilaa.

VARHAISKASVATUKSESSA ESIINTYVÄT KIUZAAMISEN MUODOT JA TAVAT

(Kirves & Stoor-Grenner, 2010)

KEINOJA KIUZAAMISEN HUOMAAMISEKSI JA TUNNISTAMISEKSI

(Kirves & Stoor-Grenner, 2010)

- Havainnoi lasten leikkejä sekä sisällä että ulkona.
- Keskustele lasten kanssa kiusaamisesta ja ystäväyydestä.
- Keskustele ja kysele lapsilta kiusaamiseen liittyvistä asioista, kuten missä negatiivisia tekoja, ”tyhmää”, tapahtuu.
- Rohkaise lapsia kertomaan, kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua.
- Tee yhteistyötä huoltajien kanssa, rohkaise heitä ottamaan yhteyttä.
- Tee jäsenneltäviä haastatteluja (ota valokuvia mukaan tueksi).
- Käytä kuvia, jotka esittävät erilaisia kiusaamistilanteita.
- Lue lasten kanssa erilaisia aiheita käsitteleviä kirjoja.
- Tarkkaile tai tutki lähemmin lasten yhteistoimintaa ryhmässä ja dokumentoi havaintosi.

KIUSAAMISEN EHKÄISEMINEN

Kiusaamisen ehkäisy on kasvatusta tasa-arvoiseen yhteiskuntaan, jossa yksilöt kannattelevat ja kunnioittavat toinen toisiaan. Ennaltaehkäisyssä tärkeää on varhaiskasvatuksen henkilöstön sensitiivisyys, oikeudenmukaisuus ja lasten tasa-arvoinen kohtaaminen, mutta ennen kaikkea se on osa arjen pedagogiikkaa ja laadukasta varhaiskasvatusta sekä esiopetusta.

Kiusaamisen ehkäisy on koko yhteisön yhteinen asia, jossa aikuisen toiminta on ratkaisevaa. Lasten osallisuus ja yhteisöllisyys ovat keskeisiä ehkäiseviä periaatteita, kun pyritään siihen, että kaikki lapset saisivat myönteisiä ja positiivisia kokemuksia toisten ihmisten kanssa toimiessaan.

Kiusaamisen ehkäisyn keinoja

(Kirves & Stoor-Grenner, 2010)

1. Turvallinen ilmapiiri
2. Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot
3. Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
4. Tapa- ja moraalikasvatus
5. Lapsen itsetunnon vahvistaminen
6. Lasten osallisuus
7. Tasa-arvon edistäminen

MINIVERSO

- MiniVerso on kehitetty osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria lapsen oikeuksien ja osallisuuden vahvistamiseksi ristiriitatilanteissa.
- MiniVerso on selkeä toimintamalli, jossa autetaan lapsia itse löytämään ratkaisuja ristiriitoihinsa.
- Luo edellytyksiä lasten aidolle osallisuudelle riitatilanteissa.
- Lasta ei leimata vaan kunnioitetaan ja kuunnellaan oman riitansa ja sen ratkaisun asiantuntijana.
- Tavoitteena on edistää lasten toimijuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja elämäntaitoja.

- Ristiriitatilanteet ymmärretään tavalliseen elämään kuuluviksi.
- Erimielisyyksien ratkaiseminen on oppimistilanne, ei pelkästään hankala tai ikävä välikohtaus.
- MiniVerso antaa mahdollisuuden lapselle muuttaa toimintatapansa riidoissa rakentavammaksi kuin se tapa, jolla hän on aiemmin toiminut konflikteissa.
- Lapsi oppii sovitteluvampaa käyttäytymistä vain harjoitellen ja sovittelen toistojen kautta.

KIUSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

Kasvattajan velvollisuudet

Esiopetuksessa työntekijän tulee toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi, tunnistaa kiusaaminen, puuttua siihen yhdessä sovitulla tavalla sekä arvioida ja havainnoida lasta. Kiusaamiseen puuttumisesta keskustellaan aina huoltajien kanssa. Kasvattaja toimii lapsen tulkkina, koska lapselta puuttuu usein sanat kertoa kokemastaan. Tärkeää on kuitenkin se, mitä lapsi itse kokee!

Turvallinen ilmapiiri/työyhteisö

Turvallisen ilmapiirin luomisen lähtökohtana on työyhteisön aikuissuhteet ja tapa, jolla aikuiset kohtaavat toisensa aikuisyhteisössä. Tästä asiasta voidaan ja on hyvä käydä keskustelua siinä vaiheessa, kun yksikössä käydään arvokeskusteluja säännöllisesti.

Turvallinen, avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri on edellytyksenä sille, että ryhmässä voi olla myönteistä yhteistoimintaa. Kaikkien lasten tulee tuntea, että heitä arvostetaan ja kunnioitetaan, ja että he voivat luottaa aikuisen olevan läsnä ja auttavan heitä tarvittaessa.

YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

Lasten huoltajien rooli on tärkeä kiusaamisen ehkäisemisessä. Kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen on esiopetuksen ja huoltajien yhteinen asia. Henkilökunnan tehtävänä on lisätä huoltajien tietoisuutta kiusaamisesta ilmiönä. Kiusaamisen ehkäisyssä yhdensuuntaiset arvot huoltajien välillä ovat erityisen tärkeitä.

Huoltajien osallistaminen teeman käsittelyyn esimerkiksi aihetta käsittelevien vanhempainiltojen kautta ja tietoisuuden lisääminen aiheesta on tärkeää, jotta kiusaamiseen puuttuminen tuo toivotun tuloksen ja kiusaaminen loppuu. Huoltajien tuki esiopetuksen henkilöstölle on ensiarvoisen tärkeää.

YKSIKÖN SUUNNITELMA

Ihalan esiopetuksessa noudatetaan Raision kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelmaa ja nyt päivitettyä esiopetusyksikön **Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa**. Esiopetusyksikkö kirjaa suunnitelmaansa ne konkreettiset toimenpiteet, jotka ovat tehokkaita juuri omassa yksikössä siellä olevien kasvattajien ja lasten kanssa.

ARVIOINTI

Esiopetuksen **Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaa** arvioidaan säännöllisesti. Suunnitelman käyttöä ja toimivuutta sekä sen käytöstä saatuja tuloksia arvioidaan kunkin ryhmän esiopetuksen toimintasuunnitelmien arviointiosassa.

IHALAN ESIOPETUKSEN HUOLTAJIEN, LASTEN JA HENKILÖKUNNAN NÄKEMYKSIÄ KIUUSAAMISESTA

Ihalan esiopetuksen **Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman** päivittämisen tueksi toteutettiin lasten huoltajille ja yksikön lapsille suunnattu kysely marraskuussa 2022. Tavoitteena oli kartoittaa huoltajien ja lasten näkemyksiä kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta päiväkodissa ja kotona sekä nostaa tietoisuutta kiusaamisilmiöstä ja vahvistaa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsille suunnatussa kyselyssä lapset arvioivat myös; Mikä on kiusaamista? Mitä pitää tehdä, jos joku kiusaa? Miten lapset

toivovat aikuisten puuttuvan kiusaamiseen? Millainen on reilu/ hyvä kaveri ja Miten sinä voisit olla hyvä kaveri?

Ihlan esiopetusyksikön huoltajien näkemyksiä kiusaamisesta

Ihlan esiopetusyksikön lasten huoltajilta saatujen vastausten perusteella kiusaaminen voi olla fyysistä, henkistä tai sosiaalista kiusaamista. Fyysinen kiusaaminen on toistuvaa lyömistä tai tönimistä, henkinen kiusaaminen on esim. haukkumista tai nimittelyä ja sosiaalinen kiusaaminen on esim. ulossulkemista ryhmästä, pahan puhumista selän takana tai ryhmän yllyttämistä kiusattua vastaan. Kiusaamisessa on usein tahallisuutta taustalla, mutta varsinkin pienten lasten kohdalla kiusaaja ei aina välttämättä tiedosta kiusaavansa eikä ehkä hahmota, miten pahalta toisesta tuntuu. Kiusaaminen on toistuvan mielipahan tuottamista sanoilla, fyysisesti tai eleillä, joka alkaa vaikuttamaan lapsen päivittäiseen toimintaan negatiivisesti. Kiusaaminen voi olla myös toistuvaa tai jatkuvaa toisen huomioon ottamattomuutta, leikistä pois jättämistä, toisen puheille nauramista, tönimistä ja toisen vähättelyä. Kiusaaminen on monimuotoinen ilmiö, jossa yksi tai useampi lapsi joutuu esimerkiksi tönimisen, nimittelyn tai poissulkemisen kohteeksi. Kiusaaminen tuntuu pahalta ja aiheuttaa lapselle pahimmillaan pelkoja ja ahdistusta.

Vakava kiusaaminen näyttäytyy pahimmillaan fyysisenä väkivaltana. Kiusaamista on fyysisen väkivallan lisäksi myös sanallinen uhkaaminen esim. puheet tappamisesta ja ampumisesta. Tällaiset puheet aiheuttavat lapsissa hämmennystä ja pelkoja. Myös kiusaamisen vierestä seuraaminen ja kiusaamiselle hyväksyvästi naureskelu on kiusaamista. Kiusaaminen on toistuvaa negatiivista käytöstä, jota joku kokee yhden tai useamman henkilön toimesta pystymättä puolustautumaan tai vaikuttamaan siihen, minkälaista kohtelua saa. Kiusatuksi joutuneen kokemus siitä, että on tullut kiusatuksi riittää siihen, että tilanteeseen reagoidaan riittävällä vakavuudella. Kiusaamista ei ole yksittäiset riitatilanteet tai erimielisyydet, joissa osapuolina on vaihtelevasti eri henkilöt.

Vastausten perusteella kiusaamiseen tulisi puuttua välittömästi käymällä konfliktit läpi yhdessä kaikkien osallisten kanssa heti ryhmän aikuisen kanssa ja jos tarvetta vielä ilmenee, niin lasten kanssa erikseen, jotta saadaan asia purettua kunnolla. Jos on kyse vakavasta ja toistuvasta kiusaamisesta, tulee asia käydä vanhempien kanssa läpi samalla kaavalla kuin lasten. Jos kiusaamista esiintyy, kotiin ilmoitetaan heti. Aikuisten tulisi puuttua välittömästi, kun kiusaamista on huomattu ja keskeyttää kiusaamistilanne sen havaitessaan, tai kutsua asianomaiset lapset koolle kuullessaan mahdollisesta kiusaamisesta. Lapsi voi kertoa aikuiselle vaikka toisenkin puolesta ellei itse uskalla. Aikuisten johdolla puhutaan ja selvitetään tilanteet ja lapsille annetaan ohjaamista ja tukea sosiaalisissa suhteissaan. Puututtaessa kiusaamiseen tulee keskustella asianosaisten kanssa ja miettiä sopivia keinoja tulla toimeen. Aikuinen johtaa keskustelua, jossa selvitetään, mitä on tapahtunut ja kuullaan lasten näkökulmat. Tunteiden tunnistaminen, omien ja toisten, on lapsille tärkeää tilanteessa ja lisäksi tulee miettiä, miten jatkossa toimitaan. Lisäksi käydään läpi, mitkä ovat pelisäännöt ja, miten voitaisiin olla taas kavereita. Kiusaamisesta on rehellisesti heti kerrottava huoltajille. Kiusaamiseen tulisi puuttua sanallisesti ja muillakin tavoin, jos kiusaamista ei saada loppumaan. Asioita tulisi seurata ja merkitä esimerkiksi näkyviin muistuttamaan, kun ei ole mennyt hyvin. Kun merkintöjä ei ole tullut enää, palkitaan jollakin tavalla. Kiusaamiseen puuttuminen on aikuisen tehtävä. Ellei puuttuminen auta, tulisi kiusaajalle antaa erityisopetusta, miten toisten kanssa voisi toimia ilman ongelmia. Erityisopettajan seurannalla voitaisiin saada arvio tilanteesta. Puututtaessa kiusaamiseen on keskusteltava

vanhempien kanssa ja kartoitettava lapsen yleinen tilanne. Kiusaamisesta täytyy aktiivisesti keskustella moniammatillisesti lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa.

Vastausten perusteella kiusaamista voi ehkäistä käymällä läpi kiusaamisen muotoja lasten kanssa ja rohkaisemalla lapsia aina puhumaan kiusaamisesta. Aikuisten on kuunneltava, mitä lapset heille kertovat ja puututtava asiaan. Ryhmän aikuisten kiinnostus lasten keskinäistä vuorovaikutusta kohtaan ja herkkyyys havaita tilanteita jo itsessään auttaa ja lisää myös lasten turvallisuuden tunnetta ja ryhmäytymistä. Tunnetaitojen opettelu yhdessä on aina hyödyllistä. Lasten kanssa yhdessä laaditut pelisäännöt ja kiusaamisesta keskustelu ryhmässä auttavat lapsia hahmottamaan, miten toimitaan yhdessä niin, että kaikilla on hyvä olla. Keskustelut, tunne - ja vuorovaikutustaidot ryhmässä, kannustukset ja myönteinen palaute, kun asia on mennyt hyvin, auttavat ehkäisemään kiusaamista. Kaikki eivät kuitenkaan kokeneet tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun ehkäisevän kiusaamista ryhmässä, jos joku on ryhmän yleisestä tavoitetasosta kaukana tunne- ja vuorovaikutustaidoissa, tai jos niitä ei ole ollenkaan. Näissä tapauksissa lapsen ajateltiin tarvitsevan lisätukea.

Kiusaamista koettiin voitavan ehkäistä myös haasteellisen tekemisen tarjoamisella ja tarpeenmukaisilla liikunnallisilla aktiviteeteilla. Koska esiopetuksessa harjoitellaan vielä monia asioita, kuten sosiaalisia taitoja, ryhmätaidot ja tunnetaidot koettiin tärkeinä ja ajateltiin, että niistä on hyvä puhua ja aikuisen ohjaamaa toimintatapaa perustella tilanteiden vaatiessa toistuvasti. Myös roolileikkien avulla ajateltiin voitavan ehkäistä kiusaamista. Lisäksi työskentely vaihtelevasti eri kavereiden kanssa, onnistumisen kokemukset sosiaalisissa tilanteissa, ryhmähenki, ”me-fiilis” ja aikuisten aktiivinen valvonta sekä lasten tuntemus auttavat. Kun aikuiset toimivat rehellisesti, ammattitaitoisesti ja aktiivisesti kaikenlaista kiusaamista ehkäisevästi eikä väkivaltaa hyväksytä milloinkaan, saadaan kiusaamista ehkäistyä. Päivittäiset keskustelut ikätasoisesti lasta tukien ehkäisevät kiusaamista ja saavat lapset luottamaan siihen, että aikuiset auttavat ja osaavat.

Kyselyyn vastanneiden huoltajien mukaan kotona kiusaamistilanteissa on kannustettu leikkimään kaikkien lasten kanssa, kertomaan kiusaamisesta kotona, keskustelemaan siitä ja selvittämään sekä purkamaan pahaa oloa. Lasten kanssa pyritään säännöllisesti puhumaan, miten eskarissa ja koulussa menee ja miten he ovat kokeneet sosiaaliset suhteet toisten lasten kanssa. Jos lapsi kertoo tulleen kiusatuksi, kotona jutellaan tapahtuneesta mahdollisimman tarkkaan ja jatketaan keskustelua seuraavina päivinä pyrkien selvittämään, oliko kyseessä yksittäinen lasten välinen tapahtuma vai toistuvaa kiusaamista. Osa kertoi ottavansa yhteyttä eskarin aikuisiin heti, jos tilanne alkaa vaikuttaa kiusaamiselta. Jos tulisi tietoon, että oma lapsi kiusaa muita, asia otettaisiin perinpohjaisesti keskusteluun kotona ja pyritäisiin yhteistyössä eskarin kasvattajien kanssa ratkomaan tilannetta. Monen kotona kiusaamiseen puututaan heti, kun asia huomataan ja käydään lapsen kanssa tapahtumat läpi ja pohditaan, mitä toimenpiteitä tarvitaan, että kiusaamisen saisi loppumaan. Tarvittaessa kotoa käsin keskustellaan vastapuolen vanhempien kanssa, jos kiusaamista ei saada loppumaan. Kotona keskustellaan myös, miltä vähättelevä puhe tuntuu ja miten se voi pahoittaa mielen. Kiusaaminen katkaistaan kotona kieltämällä toiminta ja kertomalla kodin käytössäännöt ja näyttämällä hyvää mallia omalla esimerkillä.

Tilanne yritetään kääntää ajatukseen, miltä itsestä tuntuisi, jos sama tehtäisiin itselle. Kotona tarjotaan mahdollisimman käytännönläheisiä esimerkkejä kohdentuen kiusaajan omaan elämänpiiriin. Lisäksi mietitään, mikä olisi parempi tapa jatkossa toimia. Kotona käsketään pyytämään anteeksi, jos on kiusannut toista. Lisäksi voidaan kysyä miten toivoisi, että muut kohtelisivat itseä.

Ihlan esiopetusyksikön lasten näkemyksiä kiusaamisesta

Lasten kanssa käydyissä keskusteluissa esille nousi, että kiusaamista ovat:

Toisten rakentamien asioiden rikkominen tai toisen tavaroiden ottaminen ja piilottaminen, sylkeminen, fyysinen väkivalta kuten lyöminen, potkiminen, töniminen, toisen kaataminen, nipistäminen, tavaroiden heittäminen ja repiminen sekä haukkuminen sekä leikeistä ulkopuolelle jättäminen.

Lapset kertoivat että, jos joku kiusaa:

Pitää kertoa aikuiselle ja aikuisten kanssa selvitetään tilanne. Aikuinen voi auttaa ylös, lohduttaa, kieltää tekemästä väärin ja auttaa selvittämään sekä neuvottelemaan. Kiusaamisen jälkeen pitää myös pyytää anteeksi, jotta toiselle tulee parempi mieli. Sen lisäksi pitää auttaa korjaamaan tai siivoamaan. Lapset kokivat, että jos on kiusannut, pitäisi tulla joku rangaistus esimerkiksi kieltä pelata jalkapalloa, jos on kiusannut pelissä. Jumppalakielto voisi tulla, jos siellä on toiminut väärin. Lautapelikielto voisi tulla, jos ei noudata pelin sääntöjä tai jos sotkee toisten pelejä.

Lasten mielestä kiva kaveri:

Leikkii toisten kanssa tai kahdestaan jonkun kanssa, on kiltti toisille, vuorottelee esimerkiksi keinoissa muiden kanssa, puhuu nätisti ja kiltisti ja osaa tehdä sopimuksia.

Lapset kokivat, että on helppoa olla kiltti, jos on kivoja puuhia. Heidän mukaansa on helppoa olla kiva kaveri, jos kaikki ovat nätisti.

Lasten mielestä kiusaamista voi estää:

Halaamalla, kertomalla kiusaamisesta aikuiselle ja sillä, että on hyvä kaveri eikä tee kiellettyjä asioita kuten toisen satuttamista. Lisäksi on tärkeää, että pyydetään anteeksi ja annetaan lupauksia paremmasta käytöksestä.

Ihlan esiopetusyksikön henkilökunnan näkemyksiä kiusaamisesta

Ihlan esiopetuksen henkilökunnan näkemyksissä nousi esille, että:

Esiopetuksessa kaikkia lapsia suojataan kiusaamiselta ja kaikilla lapsilla on oikeus opetella taitoja, jotka estävät kiusaamiseen ryhtymistä. Myönteistä toimintaa vahvistava turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri kannustaa lapsia toimimaan hyväntahtoisesti yhdessä sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Lasten käytöksessä voi ilmetä toistuvaa ja toiselle pahaa mieltä aiheuttavaa toimintaa, jota voidaan nimetä kiusanteoksi. Tällöin pyritään selvittämään, mistä kiusanteko johtuu ja mihin sillä pyritään. Lapsia ohjataan Miniverso -sovittelumallin avulla huomaamaan oma ei toivottu -käytös ja ehdottamaan ratkaisuja oman toiminnan korjaamiseksi.

Jos lasten käytöksessä ilmenee tiettyyn toiseen lapseen kohdistuvaa fyysistä ja psyykkistä koskemattomuuden loukkaamista, tilanteisiin puututaan välittömästi tehden selkeästi selväksi, ettei kyseinen toimintatapa ole hyväksyttävä. Tapahtuneesta keskustellaan yhdessä asianosaisten lasten kanssa ja jokaisella on oikeus kertoa näkemyksensä tapahtuneesta. Keskustelun tavoitteena on yhdessä löytää toinen rakentava toimintatapa. Tilanteissa aikuinen mallintaa ja ohjaa keskustelua hyödyntäen kuvia, draaman keinoja, empatiakyvyn lisäämiseen tähtäävää toimintaa sekä olemalla itse esimerkkinä lapsille. Aikuinen

auttaa lapsia ymmärtämään millainen käytös ei ole sallittua, mutta samalla tuo esimerkin oikeasta tavasta toimia.

Esiopetusikäisten lasten ollessa kyseessä voidaan aktiivisesti harjoitella MiniVerso -sovittelumallia, jossa aikuinen auttaa lapsia itse löytämään ratkaisuja ristiriitoihinsa. Lasten kanssa keskustellaan kaikkia osapuolia kunnioittaen ja lapsille annetaan mahdollisuus muuttaa toimintatapansa riidoissa rakentavammaksi kuin se tapa, jolla hän on aiemmin toiminut ristiriitatilanteissa.

Etenkään suuren tunnekuohun vallassa olevaa lasta ei vaadita pyytämään anteeksi, vaan tilanteeseen palataan myöhemmin. Jos lapsi on käyttänyt väkivaltaa, odotetaan, että lapsi on rauhallinen, ennen kuin hänen kanssaan voidaan keskustella, mikä aiheutti ei toivotun -käytöksen, jota ei hyväksytä. Lapselle pyritään tällöin antamaan malli rakentavammasta tavasta toimia ja tämän jälkeen lapsella on mahdollisuus myös pyytää toiselta anteeksi. Tärkeämpää on kuitenkin saada lapsi sitoutumaan lupaukseen, että hän pyrkii jatkossa toimimaan sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla ja ratkomaan erimielisyyksiä esimerkiksi aikuisen avulla neuvotellen.

Esiopetusyksikön aikuiset sitoutuvat kohtelevaan kaikkia lapsia yhdenvertaisesti ja arvostaen. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, jossa aikuiset noudattavat yhteisesti sovittuja turvallisuutta lisääviä ja ylläpitäviä toimintatapoja. Toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti lasten tarpeiden mukaan.

KIRJALLISUUTTA:

Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa, Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010, **Kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelman laatiminen,** Helsinki: MLL & Folkhälsan.

Kiusaavatko pienetkin lapset? Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010, Helsinki: MLL & Folkhälsan.

Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy, Kirves, L. 2013. PS-kustannus.

Kiukkukirja - Aggressiokasvattajan käsikirja vauvasta kouluikään, Cacciatore, R. 2008. , Helsinki: Väestöliitto.

Aggression portaat, Cacciatore, R. 2008. . Helsinki: Opetushallitus.

Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesääätelytaitojen kehitys ja tukeminen.

Aro, T & Laakso, M-L, Niilo Mäki Instituutti. 2011. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Raision kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019

MiniVerso VERSO-ohjelman verkkosivut <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

filename 0504274